

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee
Pikk 61
15065, Tallinn

Teie 31.10.2024 nr 1-6/3054-1; SIM/24-
1098/-1K

Meie 19.12.2024 nr 2-3/2786

**Vastuskiri hädaolukorra seaduse ja sellega
seonduvalt teiste seaduste täiendamise seaduse
eelnoole**

Austatud Lauri Läänemets

Aitäh võimaluse eest kaasa rääkida. Kooskõlastame eelno **järgmiste märkustega arvestamisel.**

1) Varjumiskohti ja varjendeid puudutava osas soovime tähelepanu juhtida järgnevale.

Eelno seletuskirjas on varjumiskoha ja varjendi erinevust hästi selgitatud, kuid seaduseelnõust endast seda erinevust nii hästi välja ei tule. Võiks kaaluda erinevuse täpsustamist ka eelno tekstis, et ettevõtetele ja hoonete omanikele oleks selgem, mis kohustused millisel juhul neile kehtima hakkavad.

Seoses varjumiskohtade ja varjendite ehitamise kohustusega on mõju majandusele, ettevõtetele küll mõnevõrra analüüsitud, kuid tegelik mõju suurus/olulisus sõltub tegelikult paljuski just määrusest, mida seaduse alusel kehtestatakse ja mille täpsem sisu on hetkel veel teadmata. Teeme ettepaneku see sisu võimalikult aegsasti läbi rääkida või vähemalt mingil määral seaduse tasandil reguleerida. Lisaks on asjakohane mõjude osas välja tuua, et uusehitiste hinnatõusuga võib kaasneda nende kehvem konkurentsipositsioon turul võrreldes vanemate ehitistega.

Konkreetselt peame vajalikuks teha järgmised ettepanekud ja tähelepanekud:

Ettepanek: Eemaldada § 16 prim 2 lg 6 miinimumpindala tingimus ehitistelt, mille kasutusotstarbest tulenevalt on vaja erilist tähelepanu pöörata sellele, et kõikidele inimestele oleks tagatud võrdsed võimalused olenemata elukohast, majanduslikust seisust ja vaimsest või füüsilisest võimekusest.

Uus tekst: § 16 prim 3 lg 6 p 1 Mitteavalik varjend rajatakse, kui püstitatakse:

- 1) erihoolekandeesutuse või ühiselamu hoone, haridusasutuse hoone (sh koolieelne lasteasutus), haigla;
- 2) elamu, majutus- või toitlustushoone, büroohoone, kaubandus- või teenindushoone või meelelahutus-, tervishoiu- või muu avalik hoone või erihoone, mille suletud brutopind on vähemalt 1200 ruutmeetrit;
- 3) tööstushoone, mille suletud brutopind on vähemalt 1500 ruutmeetrit.

Praegu eelnõus: § 16 prim 2 . Varjend ja varjumiskoht (6) Mitteavalik varjend rajatakse, kui püstitatakse: 1) elamu, majutus- või toitlustushoone, büroohoone, kaubandus- või teenindushoone

või meelelahutus-, haridus-, tervishoiu- või muu avalik hoone või erihoone, mille suletud brutopind on vähemalt 1200 ruutmeetrit;

Põhjendus: Lapsed, eakad, puuetega inimesed ning haiglates viibivad inimesed vajavad erilist tähelepanu kaitse kavandamisel, sest neil on vähem võimalusi end iseseisvalt kaitsta ja valida, kus nad viibivad. Esmatähtsaid teenuseid pakkuvatel töötajatel (näiteks meditsiinitöötajad, hooldajad, õpetajad) on vähem paindlikkust valida töökohta ning nad tõenäoliselt jätkavad töötamist ja hoolealuste abistamist ka kriisiolukorras. Maapiirkondades, aga ka linnades, võivad olla need hooned väiksemad näiteks, kui hoolealuste arv piirkonnast tulenevalt väiksem või kehtivad muud piiravad ehitustingimused. Väiksemaid hoolekande asutusi tehakse ka põhjusel, et pakkuda hoolealustele parimat võimalikku hoolt. Ei ole vastuvõetav, et näiteks väiksemad lasteasutused või erihoolekandeadasutused poleks samaväärse varjumisvõimekusega, kui suuremad. Kõikidele ja kõikjal võrdne kaitse annab kindlustunnet kriisis esmareageerijatele, et nad ei peaks ruttama esmajoonel oma lähedasi päästma.

Võrdse kohtlemise seadus (VõrdKS) §14 sätestab, et iga ministeerium jälgib oma valitsemisala piires VõrdKS nõuete täitmist ning teeb koostööd teiste isikute ja asutustega võrdse kohtlemise põhimõtte edendamisel¹. Puuetega inimeste õiguste konventsioon² artikkel 4 § 1 lg C kohustab Eestit arvestama puuetega inimeste inimõiguste kaitse ja edendamisega kõikides poliitikates ja programmides. Konventsiooni mõistes ei loeta diskrimineerimiseks erimeetmeid, mis on vajalikud, et kiirendada puuetega inimeste faktilise võrdsuse saavutamist või see tegelikult saavutada (Artikkel 5 §4). Konventsiooni artikkel 8 käsitleb teadlikkuse suurendamist, artikkel 9 juurdepääsetavust, artikkel 10 õigust elule, artikkel 11 ohuolukordi ja humanitaarseid eriolukordi, artikkel 19 iseseisvat elu ja kogukonda kaasamist, artikkel 21 juurdepääsu teabele.

Tähelepanek: §4 Ehitusseadustiku täiendamine katab varjendid, aga ei maini varjumiskohti. Kuna ka varjumiskohad on reguleeritud, siis kas peaks neid sisaldama?

Tähelepanek: Kas § 16 prim 2 lõikes 8 sätestatud kohustusega seoses tuleks täiendada ka Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse³ § 39, et kohustust oleks võimalik paremini täita ka nendes hoonetes, kus omanike osavõtlikkus on ebaühtlane?

Ettepanek: Lisada § 16 prim 2, lg 3, et avalik varjend ja varjumiskoht on ligipääsetav.

Uus tekst: § 16 prim2, lg 3 Varjendid ja varjumiskohad jagunevad avalikeks ja mitteavalikeks. Avalik varjend ja avalik varjumiskoht on avalikus kohas igapäevase ette nähtud **ja ligipääsetav** koht varjumiseks. Mitteavalik varjend ja mitteavalik varjumiskoht on ette nähtud eelkõige konkreetse ehitise kasutajale.

Põhjendus: Avalikus kasutuses ehitiste puhul tuleb erilist tähelepanu pöörata sellele, et ehitised oleksid ligipääsetavad kõikidele elanikkonnagruppidele, sh puuetega inimestele, lastele, eakatele, vigastatud inimestele ning kriisiolukorras segadusse sattunud inimestele. Kuna uute varjendite ehitamine ja ümberehitamine on tavaehitusest keerukam, siis tuleb ligipääsetavuse elementidega arvestada igas kavandamise ja ehitamise etapis. Seetõttu on vajalik ka seaduse tasemel see ootus selgelt väljendada. Kuigi ehitiste ligipääsetavuse nõuded kehtivad juba aastaid, on teadlikkus ja teostus olnud siiski ebaühtlane. Kui see ootus saab seadusesse kirja, on parem võimalus, et uut sorti objektide esmasel väljatöötamisel ja uute töövõtete omandamisel integreeritakse töövoogu ka ligipääsetavuse aspektidega arvestamine

¹ Võrdse kohtlemise seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/122102021011?leiaKehtiv#para14>

² Puuetega inimeste õiguste konventsioon ja fakultatiivprotokoll <https://www.riigiteataja.ee/akt/204042012006>

³ Korteriomandi- ja korteriühistuseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017014?leiaKehtiv#para39>

Lisaks soovime välja konkreetsed ettepanekud määruste täiendamiseks:

Määrus: Päästeameti täpsemad ülesanded varjumise korraldamisel

Ettepanek: § 1 lg 3 „, korraldab varjumisteabe, sealhulgas varjumiskoha tähistuse ja juhiste esitamise puudega inimesele ligipääsetavalt ja arusaadaval viisil“

Põhjendus: Lisada sõna “ligipääsetavalt”, sest see sisaldab nii arusaamist (lihtne keel) kui ka erinevaid esitusviise, näiteks ekraanilugeriga etteloetav või suurendatav tekst, subtiitrid ja viipekeel. Info ligipääsetavust ei pruugi takistada ainult teksti mõistmine vaid ka muud asjaolud.

Määrus: Nõuded varjendile ja varjumiskohale ning varjendi ja varjumiskoha rajamise kohustusega hoonete täpsem loetelu hoone kasutamise otstarbe järgi

Kommentaar § 7 kohta: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi võrdsuspoliitika osakond on valmistanud kaasa rääkima varjendi ja varjumiskoha ligipääsetavuse nõuete sisustamisel. Kliimaministeeriumis ehitus- ja elukeskkonna osakond (kontaktisik Kaido-Allan Lainurm) on koostamas määruse eelnõud, mis sätestab ligipääsetavuse nõuded ehitistele. Praegu kehtib määrus „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele⁴“. Soovitame arutada, millisesse määrusesse on kõige tulemuslikum varjendile kehtivad ligipääsetavuse nõuded kirja panna ja kuidas neid omavahel viidata, et info kindlasti projekteerijateni jõuaks.

Ettepanek: Määruse § 9 ja § 10 nimekirja hoonete otstarvetest muuta sarnaselt ettepanekule, mis tehti seaduseelnõu § 16 prim 2 lg 6 kohta.

Tähelepanek: Seaduseelnõu § 16 prim 2 lg 6 räägib varjendi rajamise kohustusest aga nimekirja täpsustav loetelu määruse tekstis räägib hoopis varjekohtade rajamise kohustusest.

Määrus: Varjumisplaani koostamise nõuded ja kord

Ettepanek: § 5 plaani sisu võiks sisaldada ligipääsetavuse kirjeldust, kuidas erinevad sihtrühmad iseseisvalt varjumiskohta ja sealt välja pääsevad. Näiteks lapsed, eakad, voodihaiged, puuetega inimesed, haavatud inimesed. Kirjeldamine aitab plaani koostajal stsenaariume mõttes läbi mängida ning ligipääsetavuse barjääre ennetada.

2) Ohuteavitust puudutava osas soovime tähelepanu juhtida järgnevale.

Eelnõu § 1 sätestab:

§ 1. Hädaolukorra seaduse täiendamine

seadust täiendatakse §-ga 131 järgmises sõnastuses:

(3) Päästeamet võib kohustada meediateenuse osutajat, elektroonilise side ettevõtjat, multipleksimisteenuse osutajat, avalikus ruumis paikneva elektroonilise teadetahvli valdajat, riikliku mobiilirakenduse valdajat ja nende lepingupartnerit (edaspidi kohustatud isik) liituma EE-ALARM-iga

Tähelepanek: eelnõust ega seletuskirjast ei selgu, millistele kriteeriumitele tuginedes otsustab Päästeamet kohustada nimetatud subjekte liituma EE-ALARM-iga. Näiteks tegutseb Eestis ca paarsada sideettevõtjat (ca 30 suuremat). Eelnõu põhjal antakse Päästeametile õigus kohustuse panekuks, mida ta võib kasutada või mitte kasutada. Oluline on rõhutada, et liitumine EE-

⁴ Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052018055>

ALARM-iga toob subjektile kaasa kulusid, mis on seotud süsteemiga liidestamisega. **Seetõttu soovitame kaaluda võimalust piiritleda selgemalt, millistel juhtudel või millistele tunnustele vastavatele subjektidele on võimalik EE-ALARM-iga liitumise kohustus panna.**

Eelnõu § 6. Elektroonilise side seaduse täiendamine

Elektroonilise side seaduse § 1051 lõiget 1 täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) mitte rohkem kui üks kord aastas Päästeameti otsusel ohuteavitussüsteemi terviktestimiseks.”.

Märkus: täna kehtiv ESS § 1051 lg 1 sätestab:

Kindlaksmääratud geograafilisel alal asuvale mobiiltelefoniteenuse kliendile ja rändlusteenuse kasutajale võib edastada ohutuks tegutsemiseks juhised (edaspidi ohuteavitus) järgmistel juhtudel:

1) valitsusasutuse, eriolukorra juhi või eriolukorra tööde juhi otsusel, kui mobiiltelefoniteenuse kliendi ja rändlusteenuse kasutaja elule või tervisele esineb oht või sellise ohu lõppemise korral, arvestades, et oht elule või tervisele on eelkõige paljusid inimesi ohustav vahetult eelseisev või juba toimuv päästesündmus, katastroof või muu ootamatu olukord;

2) kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra ajal valitsusasutuse, eriolukorra juhi, eriolukorra tööde juhi või peaministri otsusel riigi julgeolekut ohustava sündmuse või selle lõppemise korral;

3) Vabariigi Valitsuse või tema määratud valitsusasutuse otsusel hädaolukorra seaduse § 18 lõikes 3 nimetatud õppuse ning mitte rohkem kui kord aastas Kaitseväe otsusel kaitseväeteenistuse seaduse § 69 lõigetes 3 ja 31 nimetatud sõjaväelise väljaõppe läbiviimisel.

Seega juba täna on võimalik testida õppustel EE-ALARM süsteemi ja ohuteavituse saatmist. Õppuste eesmärk peaks olema ohuolukordade läbimängimine ning erinevate süsteemide töökindluse testimine.

Seletuskirjast ei selgu, millist täiendavat teavet peaks andma Päästeametipoolne ohuteavitussüsteemi terviktestimine võrreldes ESS § 1051 lg 1 p 3 sätestatud õppustega.

Tähelepanuta ei saa jätta ka asjaolu, et kindlaksmääratud geograafilisel alal asuvale mobiiltelefoniteenuse kliendile ja rändlusteenuse kasutajale ohuteavituse saatmine eeldab tema asukoha positsioneerimist, mis omakorda riivab tema eraelu puutumatus.

Eeltoodust lähtuvalt palume täiendavalt kaaluda muudatusettepaneku vajalikkust.

Lisaks teeme järgmised ettepanekud:

Ettepanek: § 4 lg 2 lisada ligipäasetavuse nõuded „Viivitamatu ohuteate tekst peab üldjuhul olema koostatud eesti, vene ja inglise keeles. Eelsalvestatud ohuteade on selges või lihtsas keeles ning sõnumi arusaadavus testitud intellektipuudega inimeste ning lastega. Võimalusel lisatakse tekstile piktogrammide ja eesti viipekeelne tõlge. Teade edastatakse võimalusel mitme meelega kaudu tajutavana.“

Põhjendus: Arvestada võimalikult erineva vaimse võimekusega, kriisiolukorras segadusse sattunud inimestega, nimetatud keeli mitte teadvate inimestega, lugemisoskuseta inimestega ja viipekeelsete kurtidega. Kui infokandja võimaldab lisaks tekstile edastada piktogramme või videot, siis võiks seda kasutada. Eelsalvestatud sõnumite tekstid tuleks testida sihtrühmadega, kes võivad järgida korraldusi sõna-sõnalt või sõnumist teisiti aru saada. Teade tuleb võimalusel edastada mitme meelega kaudu tajutavana, näiteks kombineerides heli ja visuaalset taju. Sotsiaalmeedia postitustel panna tähele, et info poleks ainult pildi kujul vaid ka tekstina loetav, et seda pääseks lugema pimedad ja vaegnägijad. Videosõnumitele on vaja esimesel võimalusel lisada subtiitrid.

Ettepanek: § 6 lg 3 p1 lisada „, Sireeniseade peab võimaldama viivitamatu ohuteate edastamist helisignaalina või audiotekstina sireeniseadme kaudu. Kui see on tehniliselt võimalik ja otstarbekas, annab sireeniseade ohuteate edasi ka visuaalselt tajutavana.“

Põhjendus: Kui on võimalik sireeniseadmele lisada visuaalne väljund, näiteks kaugele nähtav valgusmajakas, siis võivad sireeni märgata ka kurdid ja tugeva kuulmislangusega inimesed.

3) Elanikkonnakaitse koolituse puudutava osas soovime tähelepanu juhtida järgnevale.

Elutähtsa teenuse osutajate koolituskohustus peaks olema proportsionaalne ehk vastama näiteks riskianalüüsile ja -plaanile täpsema sihtgrupi määratlemisel. **Leiame, et kõigile töötajatele kohustuse seadmine ei ole proportsionaalne** ning ei lähe kokku elutähtsa teenuse osutaja põhimõttega. Näiteks ei kannu kõik töötajad elutähtsa teenuse osutamiseks konkreetset rolli – sideettevõtjate puhul näiteks turundustegevused. Leiame, et neile võiks olla koolitus soovituslik, aga vabatahtlik.

Lisaks teeme **ettepaneku**:

§ 3 lg 1 lisada koolituse õppekavasse inimeste erinevustest tulenevate vajadustega arvestamine. Seda on vaja, et osataks märgata ja vajadusel ka aktiivselt otsida abivajavaid inimesi, nt lapsi, eakaid, noori, puuetega inimesi. Varjumise ajal on vaja osata käituda erinevustega arvestavalt, säilitada kitsastes tingimustes pingelisel hetkel inimväarikus ja teistega arvestamine. See haakub tegutsemisega kogukonnana, kuid laiemalt, kui ressursside jagamise vaatenurgast.

4) Üldiselt tahame tähelepanu juhtida järgmisele.

Käsitletavad teemad puudutavad kogu ühiskonda, mistõttu soovitame muudatuste kommunikatsioonis arvestada puuetega inimeste ja erinevas vanuses inimeste vajadusega saada info muudatuste kohta ligipääsetavas formaadis (nt ligipääsetavad infokandjad, viipekeelne tõlge, tõlge lihtsasse keelde) ning aegsasti, et hoida ära teadmatusest tulenevat muret.

Eelnõu koostamisse kaasatud osapoolte seast ei leidnud veteranide, eakate, omastehooldajate ega laste huvikaitse organisatsioone. Soovitame neid võimalusel kaasata.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Erkki Keldo
majandus- ja tööstusminister

Kerli Zirk
5476 0963 Kerli.Zirk@mkm.ee